Predsedníctvo Slovenskej republiky v Rade Európskej únie

14

Spôsob fungovania Rady Európskej únie ako jednej zo základných inštitúcií Európskej únie je charakteristický tým, že každých šesť mesiacov predsedá tejto inštitúcii iný členský štát. To znamená, že predsedníctvo medzi členskými štátmi rotuje na šesťmesačnom princípe a predsednícka krajina je zodpovedná za koordináciu práce práve tejto inštitúcie. Slovenská republika sa tejto historickej príležitosti ujala 12 rokov po svojom vstupe do Európskej únie v druhom polroku 2016, keď sa na 6 mesiacov stala historicky po prvýkrát predsedajúcou krajinou v rámci Rady Európskej únie. Slovensko pristúpilo k prípravám, ale aj výkonu svojho predsedníctva veľmi zodpovedne, vypracovalo program a počas tohto pol roka sa snažilo upriamiť pozornosť spoločenstva 28 členských krajín Európskej únie na svoje politické priority. Veľkú energiu vložilo aj do prípravy Bratislavského samitu.

Obr. č. 43

Realizovať predsedníctvo v Rade EÚ znamená predsedať inštitúcii, v ktorej formulujú svoje pozície členské štáty EÚ. To znamená predsedať týmto fóram, stanovovať ich agendu a aktívne hľadať možnosti dosiahnutia konsenzu pre účely schválenia spoločných pozícií a rozhodnutí členských štátov EÚ. Rada EÚ zasadá v desiatich rôznych formátoch v závislosti od konkrétnej prerokovávanej témy (napr. hospodárske a finančné záležitosti, zahraničné veci, spravodlivosť a vnútorné veci, poľnohospodárstvo, doprava, životné prostredie a iné.) Zasadnutí Rady EÚ sa zúčastňujú príslušní ministri členských štátov v závislosti od prerokovávanej témy. Predsedajúca krajina vedie rokovania v každom z týchto formátov s výnimkou formácie Rady pre zahraničné veci, ktorú vedie vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (Federica Mogherini).

Od predsedníckej krajiny sa v tomto smere očakáva zabezpečiť najmä to, aby sa členské štáty dohodli na jednotnej pozícii a dohoda bola dosiahnutá aj s Európskym parlamentom. Okrem Európskeho parlamentu musí predsednícka krajina úzko spolupracovať aj ostatnými inštitúciami Európskej únie, a to najmä s Európskou komisiou, predsedom Európskej rady (Donald Tusk) a vysokou predstaviteľkou únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (Federica Mogherini).

Slovenská republika prebrala svoje historicky prvé predsedníctvo v Rade EÚ 1. júla 2016 po Holandsku a vykonávala ho až do konca roku 2016, keď predsedníctvo po Slovenskej republike prevzala Malta. Počas týchto šiestich mesiacov sa Slovensko zhostilo jednej z najdôležitejších úloh, ktoré členskému štátu vyplývajú z jeho členstva v Európskej únii. Za prípravu a výkon slovenského predsedníctva v Rade EÚ bolo rezortne zodpovedné Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (MZVaEZ SR), ktoré počas tohto obdobia riadil minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák. Vláda Slovenskej republiky na čele s jej predsedom Robertom Ficom vytvorili pre lepšiu koordináciu prípravy, ako aj samotného výkonu predsedníctva aj špecifický post splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre predsedníctvo SR v Rade EÚ, ktorý zastával štátny tajomník MZVaEZ SR Ivan Korčok.

Ako už bolo spomínané, pre Slovensko je to historicky prvé predsedníctvo v ére samostatnosti Slovenskej republiky a v tomto smere je poslednou krajinou z Vyšehradskej skupiny, ktorá sa posadí na predsednícku stoličku v Rade EÚ. Naši ostatní susedia predsedali Rade EÚ už skôr – Česká republika v roku 2009, Maďarsko a Poľsko v roku 2011. Slovenská republika sa opä-

Obr. č. 44

tovného predsedníctva v Rade EÚ ujme znovu v roku 2030, pričom predchádzať by mu malo rovnako ako teraz predsedníctvo holandské a nasledovať po ňom predsedníctvo Malty.

Len pre porovnanie, Holandsko vykonávalo svoje posledné predsedníctvo už po 11-krát. To je samozrejme spôsobené tým, že kým Holandsko bolo zakladajúcim členom Európskeho hospodárskeho spoločenstva (predchodcu Európskej únie) v roku 1957, tak Slovensko vstúpilo do samotnej Európskej únie až 1. mája 2004. V porovnaní so Slovenskom tak Holandsko malo prirodzene oveľa viac príležitostí nazbierať skúsenosti pri výkone viacerých predsedníctiev.

Aj z tohto vyplýva, že predsednícky štát môže lepšie koordinovať svoju prácu, prípravu na predsedníctvo v spolupráci so štátmi, ktoré vykonávajú predsedníctvo pred a po danej krajine. V praxi to znamená, že štáty, ktoré predsedajú Rade EÚ, úzko navzájom spolupracujú v trojčlenných skupinách nazývajúcich sa „trojice“ alebo „triá“. V rámci jednotlivých trio predsedníctiev sa stanovujú dlhodobé ciele, témy a hlavné otázky sformulované v programe, ktorým sa jednotlivé štáty budú počas 18 mesiacov venovať. Na základe tohto programu potom každá z krajín vypracuje ešte podrobnejší vlastný 6-mesačný program. Slovenská republika pracovala vo formáte tria už so spomínaným Holandskom a Maltou.

O celospoločenskom význame slovenského predsedníctva v Rade EÚ svedčí aj fakt, že jeho príprave sa Ministerstvo zahraničných veci a európskych záležitostí Slovenskej republiky ako hlavný koordinátor prípravy predsedníctva venovalo už niekoľko rokov dopredu. Zodpovednej príprave predsedníctva sa venovala už osobitne aj vláda Slovenskej republiky v rokoch 2012-2016. Slovenská vláda vnímala predsedníctvo v Rade EÚ predovšetkým ako príležitosť v kontexte 4 nasledujúcich bodov:

- budovať konsenzus medzi členmi EÚ,
- rozšíriť vedomosti o fungovaní politík EÚ,
- predstaviť históriu a kultúru Slovenska,
- a otvoriť domácu slovenskú diskusiu o európskych záležitostiach a ich prínose pre slovenského občana a slovenskú spoločnosť.

Aj z týchto priorít je zrejmé, že slovenské predsedníctvo kladie dôraz najmä na samotnú úlohu Slovenska ako tzv. „čestného sprostredkovateľa“, ktorý má v procese rôznorodých záujmov, názorov a pozícií členských štátov hľadať prieniky pre spoločné postoje. Popri tejto funkcii však samotné predsedníctvo plní aj iné úlohy. Pre našu krajinu predstavovalo obrovskú medzinárodnú pozornosť, ktorej bola naša republika počas 6 mesiacov vystavená, čo viedlo k pozitívnej propagácii slovenskej kultúry, histórie, prírodných a architektonických pamiatok v zahraničí. Navyše, predsedníctvo plnilo aj dôležitú komunikačnú úlohu ako zdroj informovanosti o európskych témach pre bežných občanov a ako prostriedok na obnovenie dôvery občanov v samotný európsky projekt.

Obr. č. 45

Politický program slovenského predsedníctva v Rade EÚ

Obr. č. 46

Samotná vízia slovenského predsedníctva bola postavená na dvoch pilieroch, a to jednak ekonomických témach a po druhé na snahe ponúknuť Únii v dnešnej zložitej situácii po britskom referende udržateľné a konštruktívne riešenia pre zvládanie súčasných výziev. Konkrétne témy, ktoré si Slovensko vytýčilo ako kľúčové v rámci svojho programu, sú jasne vytýčené vo finálnom programe slovenského predsedníctva. V rámci konkrétnych priorít sa Slovenská republika rozhodla zamerať na štyri konkrétne zadefinované oblasti, a to **hospodársky silná Európa, modernizácia jednotného trhu, udržateľná migračná a azylová politika a globálne angažovaná Európa.**

Okrem silného ekonomického rozmeru program predsedníctva reflektuje aj potrebu riešiť súčasný stav migračnej a azylovej politiky, nakoľko návrat k plne fungujúcemu Schengenu je jedným zo životných záujmov Slovenska ako otvorenej ekonomiky. Ambicióznosť programu predsedníctva dokumentuje dôraz kladený na zahraničnú politiku európskeho spoločenstva a snahu stať sa silným spolutvorcom globálnej politickej agendy.

Obr. č. 47

Kultúrny program slovenského predsedníctva v Rade EÚ

Slovenské predsedníctvo bolo obrovskou príležitosťou zviditeľniť nielen samotnú slovenskú diplomaciu, jej kvalitný a profesionálny prístup, ale najmä Slovensko ako také, nakoľko Bratislava sa na toto obdobie stáva akoby ďalším hlavným mestom Európskej únie. Je preto vynikajúce, že súčasťou prezentácie našej krajiny a hlavného mesta bol celý rad expertných, ale aj kultúrnych podujatí. Slovenské predsedníctvo predstavilo ucelenú stratégiu prezentácie nielen slovenskej kultúry, ale aj úspechov slovenských firiem v rôznych oblastiach. Tradične najviditeľnejším prvkom predsedníctva bolo samotné logo či prezentačné predmety, medzi ktorými boli poštová známka či 2-eurová minca s logom predsedníctva, bošácka slivovica alebo aj tokajské víno. Vizuálna prezentácia slovenského predsedníctva v inštitúciách EÚ v Bruseli bola založená na predstavení 4 elementov slovenských inovácií. Medzi vystavovanými predmetmi nechýbali Ecocap-

suly od firmy Nice Architects (zem), kajaky a kanoe od firmy Vajda Group (voda), plazmový systém vŕtania od firmy GA Drilling (oheň) či populárny AeroMobil (vzduch). Súčasťou prezentácie slovenského predsedníctva boli aj slávnostný otvárací koncert slovenského predsedníctva či mnohé koncerty špičkových slovenských umelcov, sólistov a umeleckých súborov. Hlavnými priestormi, kde sa prezentovalo Slovensko, boli budovy Slovenskej filharmónie, Reduta, Historická budova Národnej rady Slovenskej republiky, Bratislavský hrad, Nová budova SND či MZVaEZ SR.

Bratislavský samit a budúcnosť Európskej únie

Jedno z najvýznamnejších podujatí, ktoré sa slovenskej diplomacii podarilo zorganizovať pri príležitosti predsedníctva v Rade Európskej únie, bolo stretnutie 27 európskych lídrov na **neformálnom zasadnutí Európskej rady konajúcom sa v Bratislave** 16. septembra 2016 bez účasti Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Tento samit bol v prvom rade reakciou na výsledky britského referenda o zotrvaní v Európskej únii, ktoré sa uskutočnilo 23. júna 2016 a znamenalo rozhodnutie britských občanov opustiť EÚ. Toto vystúpenie bude prebiehať v postupnom niekoľkoročnom procese. Pre lídrov EÚ sa Bratislava ako hlavné mesto predsedníckej krajiny javila byť ideálnym miestom na nevyhnutné stretnutie, na ktorom by sa zreflektovali dopady britského rozhodnutia.

Súčasný stav, v ktorom sa Európska únia nachádza, však signalizuje, že aj toto spoločenstvo je vystavené veľkému počtu problémov. V tomto kontexte bolo bratislavské stretnutie európskych lídrov veľmi potrebným signálom smerom k európskym občanom o tom, že politickí predstavitelia jednotlivých krajín si veľmi dobre uvedomujú vážnosť situácie, ktorá vznikla v dôsledku britského odchodu. Zároveň vyslali silný signál, že urobia všetko preto, aby obnovili kontrolu nad súčasnou situáciou a začali hľadať riešenia aj tam, kde sa dnes jednotlivé krajiny nevedia dohodnúť. Ak má byť Únia rešpektovaným a vplyvným hráčom vo svetovej politike, jedinečným projektom pre svojich občanov, ktorí jej majú dôverovať, musí byť v prvom rade schopná riešiť problémy vlastných občanov.

Bratislavský samit však bol unikátnym podujatím hneď z niekoľkých dôvodov. Po prvé, pomohol lídrom otvoriť témy, na ktoré v Bruseli jednoducho nebol

Obr. č. 48

čas alebo politická vôľa. To znamená najmä triezvo zhodnotiť súčasný stav, obnoviť kontrolu v oblasti niektorých politík (bezpečnosť, migrácia), ale najmä dôveru občanov v európsky projekt. Po druhé, samit bol významný tým, že jeho výsledkom bolo prijatie nielen Bratislavskej deklarácie, ale aj Bratislavskej cestovnej mapy, ktorá vymedzuje konkrétne priority v oblastiach migrácie, dlhodobo udržateľných politík v mnohých sektorových oblastiach, ochrany vonkajších hraníc, vnútornej a vonkajšej bezpečnosti, ekonomiky a podpory mládeže.

Organizáciou takéhoto významného podujatia slovenské predsedníctvo prinieslo určite viac, ako sa od neho čakalo. Bratislavský samit bol obrovskou reklamou a bez pochyby najdôležitejším podujatím, ktoré Slovenská republika zastrešovala počas svojho predsedníctva v Rade Európskej únie v druhom polroku 2016. To, že do nášho hlavného mesta prišlo 26 prezidentov či premiérov iných členských krajín EÚ, ako aj šéfov európskych inštitúcií, spravilo z Bratislavy centrum nielen európskeho, ale aj globálneho politického diania. Bratislava v tomto smere nezlyhala ani po technicko-organizačnej, ako aj obsahovej stránke. Toto stretnutie bolo významné aj tým, že po dlhej dobe je to v zásade prvé stretnutie lídrov mimo Bruselu. Slovenskej republike, aj vzhľadom na bezproblémový priebeh podujatia, sa nemohlo dostať lepšieho medzinárodného uznania.

Zhrnutie kapitoly

Slovenská republika úspešne pripravila a zrealizovala svoje historicky prvé Predsedníctvo v Rade EÚ v druhom polroku 2016. Jej politický program spočíval v presadzovaní štyroch hlavných politických priorít, a to **hospodársky silnej Európy, modernizácie jednotného trhu, udržateľnej migračnej a azylovej politiky a globálne angažovanej Európy.** Významnou súčasťou predsedníckych aktivít bola pozitívna prezentácia slovenskej histórie, kultúry, tradícií, ale aj inovačného a hospodárskeho potenciálu. Navyše počas tohto krátkeho 6-mesačného obdobia sa Slovensku podarilo zorganizovať neformálne stretnutie 27 predstaviteľov členských krajín EÚ na samite v Bratislave. Jeho realizácia je skvelým dôkazom toho, že aj vďaka iniciatíve, ktorá prišla z Bratislavy, začal veľmi potrebný proces vnútornej sebareflexie Európskej únie. To len dokazuje, že aj nové a menšie členské štáty môžu byť hýbateľmi európskych politík a tvorcami jej kľúčových iniciatív.

Otázky a úlohy:

1. Ktorej inštitúcii EÚ predsedalo Slovensko v druhom polroku 2016?
2. Čo znamená, že členská krajina EÚ vykonáva predsedníctvo v Rade EÚ?
3. Čo vieš o programe slovenského predsedníctva? Ktoré hlavné priority si Slovensko vytýčilo vo svojom programe?
4. Aký význam má predsedníctvo v Rade EÚ pre naše Slovensko?
5. Na akých produktoch je založená kultúrna prezentácia Slovenska počas predsedníctva v Rade EÚ? Ktoré výrobky sú súčasťou vizuálnej prezentácie slovenského predsedníctva v zahraničí?
6. Čo vieš o Bratislavskom samite? Prečo sa toto stretnutie konalo práve v Bratislave?

Kľúčové pojmy

Predsedníctvo v Rade EÚ – šesťmesačné obdobie, počas ktorého určený členský štát EÚ na rotujúcom princípe predsedá Rade EÚ.

Program predsedníctva – politické priority predsedníckeho štátu, na ktoré sa zameriava počas svojho predsedníctva v Rade EÚ.

Prezentácia Slovenska – súbor politických, kultúrnych a spoločenských aktivít a podujatí zameraných na propagáciu Slovenska.

Bratislavský samit – vrcholná schôdza čelných politických predstaviteľov členských štátov Európskej únie bez účasti Veľkej Británie, ktorá sa uskutočnila 16. septembra 2016 v Bratislave.

Aktivity:

Predstavte si situáciu, v ktorej by ste boli ministrom zahraničných vecí Slovenskej republiky. Ktoré priority by ste zahrnuli do programu slovenského predsedníctva v Rade EÚ? Aké problémy slovenských občanov by mala EÚ riešiť? Definujte minimálne tri vlastné priority a priraďte im bodovú hodnotu (3 body pre najvýznamnejšiu prioritu, 2 body pre strednú prioritu a 1 bod pre najmenšiu prioritu). Úlohu vypracuje každý žiak samostatne a na záver si žiaci svoje výsledky porovnajú. Učiteľ priebežne zapisuje na tabuli jednotlivé priority a priraďuje im príslušné body od jednotlivých žiakov. Učiteľ body pri jednotlivých prioritách sčíta a vyhodnotí tri najvýraznejšie priority u všetkých žiakov. Na záver reflektujte výsledky vo vzájomnej diskusii.

Odporúčané linky:

Oficiálna webová stránka slovenského predsedníctva v Rade EÚ

http://www.eu2016.sk/sk

Café Európa BA: Predsedáme Európe - Slovensko na čele EÚ

https://www.youtube.com/watch?v=OdS7dgfl7Nc

Café Európa: Bratislavský samit a budúcnosť EÚ

https://www.youtube.com/watch?v=B1UMRb0ZyLY

Miroslav Lajčák - V Bratislave chceme stanoviť diagnózu a liečbu EU

https://www.youtube.com/watch?v=hJeGDgZl8jg